

Оксана ПАРХОМЕНКО-КУЦЕВІЛ

д.держ.упр., професор,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

МЕХАНІЗМ ФОРСАЙТУ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

На сьогодні форсайт є найбільш ефективною технологією, яка здатна виявляти тенденції, що виникають, на ранніх стадіях і передбачати можливі сценарії розвитку проблем у майбутньому. Ця технологія дає державі можливість грати на випередження, тим самим діяти активно, а не усувати наслідки чергових глобалізаційних криз та небезпек, у тому числі розгортання пандемії COVID-19.

Будь-який процес прийняття державно-управлінських рішень має включати сценарії стратегічного передбачення з можливими варіантами розвитку подій [1;2]. Маючи відпрацьовані та дієві практики форсайту, ми маємо можливість побудови більш стійкого майбутнього, підготовленого до різних криз та потрясінь.

Так, пропонується наступний алгоритм застосування форсайту у системі державного управління у сфері охорони здоров'я в умовах пандемії.

Перший етап – це проведення за допомогою інформаційних технологій, спеціально розроблених комп'ютерних програм аналізу ситуації, аналізу текстів (текст-майнінг), сайтів (веб-майнінг), а також застосування «практико-орієнтованих досліджень» (action research) щодо розгортання пандемії COVID-19, реакцію населення на інформації щодо пандемії, інформацію стосовно проведення вакцинації та ін. Тобто на даному етапі здійснюється формування інформаційного забезпечення з метою проведення подальшого аналізу розгортання пандемії COVID-19.

Другий етап форсайту – це здійснення відбору експертів в системі охорони здоров'я, державного управління, місцевого самоврядування, представників інститутів громадянського суспільства з метою проведення ряду експертних досліджень з питання прогнозування розгортання пандемії COVID-19. Також можливо застосування мозкових штурмів з проблематики серед експертного середовища. Дані дослідження повинні проводитися протягом року, інтервал 1-3 місяці з метою корегування прогнозних даних.

Третій етап – застосування методу Дельфі для проведення анонімного опитування експертів щодо розгортання процесів пандемії. Метод Дельфі концептуально простий і може використовуватися при розробці проектів з близьким горизонтом прогнозування. До недоліків методу можна віднести те, що проблема, яка вивчається, повинна бути представлена в вигляді набору конкретних питань до експертів, а кількість турів опитування істотно залежить від умотивованості учасників, їхньої громадянської позиції. У міру розвитку метод ставав дедалі різноманітнішим, але зберіг основні ознаки – анонімність, багатоетапний характер опитування та увага до парадоксальних шляхів реалізації майбутнього. Саме головне на цьому етапі якісна розробка анкет для експертів та визначення різних груп експертів, які можуть дати імовірно важливі відповіді. До

експертів слід долучити лікарів, працівників Міністерства охорони здоров'я України, Національної служби здоров'я, України, науковців, народних депутатів України, представників органів місцевого самоврядування, представників громадських організацій, які вивчають дане питання.

Четвертий етап – це формування сценарію майбутнього (оптимістичний, песимістичний, раціональний та ідеальний) щодо розгортання процесів пандемії COVID-19 на 1, 5, 10 років і його верифікація через 1, 3, 6 місяців, а також через рік. В таких сценаріях обов'язково прописуються можливі ризики, небезпеки, а також можливості та розвиток.

П'ятий етап форсайту передбачає формування плану реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків, визначаються кадрові (зокрема, потреба у кадровому потенціалі системи охорони здоров'я, лікарях, управлінцях тощо), організаційні (розгортання інституцій, спрямованих на вирішення коротко- та довгострокових завдань), матеріальні (забезпечення обладнанням лікарень, забезпечення відповідними ліками, вакцинами тощо), фінансові (передбачити фінансування при песимістичному розвитку ситуації, підтримки населення, лікування та профілактики захворюваності, визначення проблем щодо фінансування вакцинації, передбачити кошти на наукові розробки щодо лікування COVID-19 тощо) механізми з урахуванням різних сценарії майбутнього. В цьому плані прописуються різні етапи розгортання ситуації: оптимістичний, песимістичний, раціональний та ідеальний.

Шостий етап форсайту є визначення наслідків та перспектив розвитку ситуації щодо розгортання пандемії COVID-19 та формування заходів з корегування такої ситуації. На цьому етапі прогнозуються наслідки при розгортанні різних сценарії передбачення майбутнього, зокрема: оптимістичний, песимістичний, раціональний та ідеальний, визначаються інструменти та механізми, за допомогою яких можливо скорегувати негативні наслідки та здійснити реалізацію саме оптимістичної моделі. В цьому контексті слід передбачити саме фінансові ресурси для корегування наслідків пандемії COVID-19. Крім того, на цьому етапі також перевіряються дані, які були отримані на попередніх етапах і на цьому етапі може бути прийнято рішення щодо проведення додаткових досліджень та застосування інших експертних оцінок тощо.

На нашу думку, доцільно використовувати форсайт на всіх рівнях системи державного управління та формувати оптимальний варіант сценарію у довгостроковій перспективі, що надасть можливість спрогнозувати також фінансові резерви для реалізації таких сценаріїв або їх корегування.

Крім того, реалізація форсайту у системі державного управління у сфері охорони здоров'я України в умовах пандемії має на меті:

– по-перше, виявити та виокремити базові тренди, що ведуть до радикальних змін тієї реальності, з приводу якої будується форсайт;

– по-друге, виявити та побудувати базові сценарії, які програються ключовими групами, носіями цих сценаріїв (зокрема, оптимістичний, песимістичний, раціональний, ідеальний сценарії розвитку майбутнього); тут передбачається стратегічне сценування, сценарний підхід, особливий вид робіт у

форсайт. Саме на цьому етапі розраховується фінансові потреби при різних видах сценаріїв.

– по-третє, побудувати базові, раціональні, ефективні дії (систему дій) або систему механізмів (у тому числі, нормативно-правових, економічних, кадрових, фінансових, екологічних тощо), які і призводять до бажаного майбутнього. Що таке мають робити різні актори в системі публічного управління, внаслідок чого реалізується базовий сценарій, що приводить до бажаного образу майбутнього?

– по-четверте, побудувати та обґрунтувати інституції та інфраструктуру, на яких формується каркас розвитку системи охорони здоров'я в умовах пандемії. Загалом весь форсайт виступає як досвід здійснення соціальної інженерії. Цим він відрізняється від чистого модельного прогнозування;

– по-п'яте, сформувати сукупність кадрів (соціальних, професійних, експертних, культурних), на яких «сидять» ті чи інші практики та інститути; оформлення таких спільнот, які є носіями тих чи інших соціальних інженерій, що пропонують розвиток системи охорони здоров'я в умовах пандемії.

У зв'язку зі зростаючою актуальністю завдань сталого розвитку посилюється потреба у засобах отримання знань про віддалену перспективу розвитку та змін, які відбуватимуться в руслі розвитку та розповсюдження пандемії COVID-19 (наприклад, до 2050–2060 рр.). Інструментарій форсайту підлягає коригуванню під впливом пандемії COVID-19, що призвела до радикальних змін в організації роботи, пов'язаній із використанням віртуального середовища.

Список використаних джерел

1. Gattringer R., Wiener M. Key factors in the start-up phase of collaborative foresight. *Technological Forecasting and Social Change*. 2020. Vol. 153. Art. 119931. URL: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.119931>.

2. Чебан В. А. Форсайт как технология современного публичного управления. *Государственное и муниципальное управление. Ученые записки*. 2021. № 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/forsayt-kak-tehnologiya-sovremennogo-publichnogo-upravleniya>.

Отримано редакційною колегією: 27.02.2022.